

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 9 maja 2019r.

Powód, M. B., domagał się zasądzenia od strony pozwanej, Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G., kwoty 55.228,87 zł z odsetkami, stanowiącej część uiszczonych rat w okresie od 28 sierpnia 2008r. do 28 stycznia 2015r., która – zdaniem powoda – była nienależna oraz kwoty 34.127,38 CHF z odsetkami, stanowiącej sumę rat zapłaconych we frankach szwajcarskich w okresie od 24 lutego 2015r. do 23 marca 2018r., a nadto zasądzenia kosztów procesu.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu.

Niesporne między stronami były następujące okoliczności.

W dniu 4 sierpnia 2003r. powód, M. B., i jego żona, D. B., zawarli umowę kredytu z bankiem (...) S.A. w K. na kwotę 160.000 zł ze stałym oprocentowaniem w pierwszym roku w wysokości 6,95% na okres 25 lat z przeznaczeniem na dokończenie budowy domu.

W dniu 3 marca 2006r. powód wraz z żoną zawarli z (...) Bank Spółką Akcyjną z siedzibą w G., którego następcą prawnym jest strona powodowa, Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G., umowę kredytu o treści, jak na kartach: 210 – 220, w której w szczególności strony postanowiły, że bank udziela pozwanemu i jego żonie kredytu w kwocie 157.647,63 zł indeksowanego kursem CHF celem spłaty kredytu mieszkaniowego pozwanego i D. B. zaciągniętego w D. (...) w dniu 4 sierpnia 2003r., wypłata kredytu nastąpi jednorazowo przelewem, spłata kredytu wraz z odsetkami nastąpi w 360 miesięcznych ratach kapitałowo – odsetkowych, oprocentowanie kredytu jest zmienne i stanowi sumę marży banku w wysokości 0,34% oraz indeksu L3, będącego arytmetyczną średnią stawek LIBOR 3m, kredytobiorcy mieli obowiązek wpłacania rat kredytu oraz mogli dokonywać nadpłat kredytu (kapitału), na wniosek kredytobiorcy bank mógł dokonać zmiany waluty, do której indeksowany jest kredyt, do rozliczenia wypłat i spłat kredytu stosowane są odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez bank walut obowiązujące w dniu dokonania transakcji, przy czym kurs kupna określa się jako średni kurs złotego do danej waluty ogłoszony w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna, zaś kurs sprzedaży określa się jako średni kurs złotego do danej waluty ogłoszony w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży; do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych stosuje się kursy złotego do danej waluty ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę kupna/sprzedaży Banku; obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych walut określane są przez Bank po godz. 15:00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie Banku oraz publikowane na stronie internetowej Banku.

W dniu 27 listopada 2006r. strony zawarły aneks do umowy kredytu o treści jak na kartach: 224 – 226, w którym w szczególności zwiększyły kwotę kredytu o kwotę 250.150 zł również indeksowaną do kursu CHF na cele konsumpcyjne i w związku z tym podwyższyły oprocentowanie w ten sposób, że niezmienna marża banku została określona na 2,9%.

Niesporna była również treść wniosku kredytowego i załączników, których odpisy znajdują się na kartach: 229-243, 221, 223.

Powód M. B. i jego żona D. B. umową z dnia 16 marca 2011r. wprowadzili ustrój rozdzielności majątkowej (tekst umowy na k. 35).

Bezsporne było także to, że powód dokonał wpłat na poczet kredytu w kwotach podanych w tabeli znajdującej się na kartach: 331-334, przy czym w okresie od kwietnia 2006r. do stycznia 2015r. dokonywał wpłat w PLN, zaś od lutego 2015r. dokonuje wpłat w CHF. Oprocentowanie kredytu wynosiło w poszczególnych okresach podanych szczegółowo

w tabeli na kartach: 331-334: 2,20%, 2,38%, 1,43%, 1,71%, 1,95%, 5,46%, 5,75%, 4,80%, 5,09%, 5,30%, 5,67%, 5,15%, 3,90%, 3,35%, 3,24%, 3,08%, 2,94%, 2,01%, 2,16%.

Ponadto Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

Umowę kredytu z G. M. (...) powód zawarł za pośrednictwem Agencji (...), z obsługi której powód korzystał przez wiele lat. Przedstawiciel tej Agencji dokonał analizy wielu ofert kredytowych różnych banków i polecił powodowi ofertę G. M. Banku jako najbardziej korzystną i odpowiednią dla sytuacji powoda i jego żony. W ramach prezentacji oferty kredytu powód został poinformowany o wpływie kursu franka szwajcarskiego na wysokość zobowiązania kredytowego i poszczególnych rat, nie był natomiast informowany, jak jest ustalana marża banku przy obliczaniu kursu kupna i sprzedaży waluty.

Od lutego 2015r. powód rozpoczął dokonywanie spłat rat kredytu bezpośrednio w CHF, gdyż jego znajomy polecił mu kantor internetowy, który dokonuje przeliczeń po atrakcyjnym kursie.

Powód jest przedsiębiorcą i od 1991r. prowadzi działalność gospodarczą w dziedzinie budowlanej wyłącznie na polskim rynku.

dowód: zeznania powoda, rozprawa z dnia 25 kwietnia 2019r., k. 502v-504

G. M. (...) finansował kredyty z pożyczek zaciąganych w tych samych walutach od innych podmiotów wchodzących w skład grupy (...). Oprocentowanie kredytów w walutach obcych lub kredytów indeksowanych do walut obcych było znacznie niższe, niż oprocentowanie kredytów w PLN. Od 2009r. G. M. (...) informował klientów o możliwości zawarcia aneksu przewidującego spłatę bezpośrednio w walucie, do której była indeksowana kwota kredytu. Przy określaniu marży kupna i sprzedaży walut G. M. Bank opierał się na średniej marży z pięciu następujących banków: (...), (...) S.A., C. (...), (...), (...) (obecnie S. (...)).

dowód: zeznania świadka T. P., posiedzenie z dnia 16 kwietnia 2019r., k. 494

Sąd nie odmówił wiarygodności ani mocy dowodowej przeprowadzonym dowodom, w związku z czym pominięto w pisemnym uzasadnieniu ich ocenę (art. 328 § 2 k.p.c.).

Dowód z opinii biegłego wnioskowany przez powoda był zbędny, gdyż dokonywanie wyliczeń wskazanych w tym wniosku dowodowym nie miało znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy z przyczyn podanych poniżej w rozważaniach prawnych.

Sąd zważył, co następuje.

Zgodnie z przepisem art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Prawo bankowe (tekst jednolity Dz.U. z 2018r., poz. 2187), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Skoro niesporne między stronami było zawarcie umowy kredytu, jej treść, w tym kwota kredytu oraz wysokość dokonanych przez powoda spłat, to należy ocenić, czy umowa była ważna, a jeżeli tak, to czy wszystkie postanowienia umowy były wiążące dla stron. Roszczenia powoda opierają się bowiem na twierdzeniu o nieważności części postanowień umowy kredytu lub całości tej umowy z uwagi na konstrukcję kredytu opartą na indeksowaniu kwoty kredytu do kursu CHF.

Rozpoznając zarzuty powoda odnoszące się do treści umowy kredytu, należy w pierwszej kolejności wskazać, że zgodnie z przepisem art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia

społecznego. Przepis ten jest doprecyzowany w regulacji zawartej w przepisie art. 385¹ i nn. k.c. Stosownie mianowicie do przepisu art. 385¹ k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Jeżeli postanowienie umowy nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Przepis art. 385² k.c. stanowi, że oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

W niniejszej sprawie umowa kredytu została zawarta przed zmianą cytowanej ustawy Prawo bankowe dokonaną ustawą z dnia 29 lipca 2011r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 165, poz. 984), którą wprowadzono uregulowania, iż umowa o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, powinna zawierać szczegółowe zasady określenia sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo – odsetkowych oraz zasady przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a prawa bankowego) oraz że w przypadku takich umów kredytu kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo – odsetkowych bezpośrednio w tej walucie (art. 69 ust. 3 prawa bankowego). Oczywiście jest, że od dnia wejścia w życie wskazanej nowelizacji dopuszczalne jest zawieranie umów kredytu w walucie polskiej indeksowanych do waluty obcej.

Dopuszczalność zawierania umów kredytu w walucie polskiej indeksowanych do waluty obcej była jednak dopuszczalna również przed powyższą nowelizacją. Jednoznacznie wskazuje na to treść przepisów cytowanej ustawy z dnia 29 lipca 2011r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 165, poz. 984), która stanowi, że regulacja wprowadzana w przepisie art. 69 ust. 2 pkt 4a prawa bankowego dotyczy także kredytów i pożyczek pieniężnych zaciągniętych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, które nie zostały całkowicie spłacone – do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała jeszcze do spłacenia.

Ponadto orzecznictwo Sądu Najwyższego przyjmowało w odniesieniu do kredytów zawieranych przed tą nowelizacją prawa bankowego, że dopuszczalne jest zaciągnięcie zobowiązania kredytowego w walucie obcej z równoczesnym zastrzeżeniem, że wypłata i spłata kredytu będzie dokonywana w walucie krajowej, z tym że tego rodzaju zastrzeżenie dotyczy wyłącznie sposobu wykonania zobowiązania, a zatem nie powoduje zmiany waluty wierzytelności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2011r., IV CSK 377/10, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2015r., V CSK 445/14, oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2018r., V CSK 559/17).

Zawarcie umowy kredytu w złotych polskich indeksowanego do waluty obcej, w tym do franka szwajcarskiego było zatem dopuszczalne, a tym samym zarzuty powoda w tym zakresie nie są zasadne.

Całkowicie bezzasadne jest powoływanie się przez powoda na brak wiedzy o ryzyku kursowym. Niezależnie od tego, czy powód był informowany przez bank lub pośrednika przy składaniu wniosku kredytowego o tym ryzyku, to wiedza o tym fakcie jest powszechna. Powód nie może zasłaniać się tym, że nie przewidywał znacznego wzrostu kursu CHF po zawarciu umowy, gdyż strona powodowa znajdowała się w takiej samej sytuacji i ani nie miała możliwości przewidzenia zmian kursu walut obcych, ani nie miała jakiegokolwiek wpływu na ten kurs. Przyjmowanie na siebie ryzyka kursowego przez kredytobiorców nie było jednak bezinteresowne. W zamian bowiem kredytobiorcy uzyskiwali odmienne warunki oprocentowania, niż w przypadku kredytów złotych. Oprocentowanie kredytów w CHF było i jest nadal, po upływie ponad 13 lat od zawarcia umowy, znacznie niższe, niż kredytów w złotych.

Postanowienia umowy określające kwotę kredytu, indeksowanie do kursu franka szwajcarskiego oraz bezpośrednio z tym związany poziom oprocentowania to postanowienia umowy określające główne świadczenia stron. Powód nie może zatem powoływać się na niedozwolone klauzule umowne w tym zakresie.

Inną kwestią jest natomiast sposób przeliczania przez bank wypłaty kwoty kredytu i wpłat dokonywanych na poczet spłaty kredytu. Zgodnie z umową opierał się on na średnim kursie walut NBP, który był jednak korygowany marżą banku. Umowa nie precyzowała sposobu ustalania tej marży. Przewidziany w umowie kredytu mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 grudnia 2018r., V CSK 559/17; por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016r., I CSK 1049/14). Postanowienie umowy kredytu zawierające uprawnienie banku do przeliczenia sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (tzw. klauzula spreadu walutowego) nie dotyczy świadczeń głównych stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016r., I CSK 1049/14 i z dnia 1 marca 2017r., IV CSK 285/16). Zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c. niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, co uzasadnia jego bezskuteczność od samego początku, którą sąd uwzględnia z urzędu (por. wyroki TSUE z dnia 26 października 2006r. w sprawie E.M. M. C. przeciwko C. M. M., C - 243/08 i z dnia 1 października 2015r. w sprawie M. B. przeciwko S.C. (...) SA, C - 348/14; a ponadto uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2007r., III CZP 62/07, oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2014r., III CSK 204/13), z tym że oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018r., III CZP 29/17).

Abuzywność niektórych postanowień umownych zawieranych z udziałem konsumentów nie oznacza, że cała umowa jest nieważna. Umowa taka może istnieć i wywierać skutki prawne bez spornego postanowienia. Powstaje jednak problem, według jakiego kursu waluty obcej (w tym wypadku CHF) należy dokonać przeliczenia ogólnej kwoty zadłużenia kredytobiorcy. O ile od dnia 25 stycznia 2009r. obowiązywał art. 358 § 2 k.c. w wersji znowelizowanej ustawą z dnia 23 października 2008r. (Dz. U. Nr 228, poz. 1506), który stanowi, że wartość waluty obcej określa się według kursu średniego ogłaszanego przez NBP z dnia wymagalności roszczenia, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe lub czynność prawna zastrzega inaczej, to w dniu zawarcia umowy kredytu w niniejszej sprawie przepisu o takiej treści nie było. Mimo to jednak wydaje się, że skoro abuzywność postanowienia umowy kredytu zawartej przez strony obejmuje jedynie korygowanie średniego kursu NBP o marżę banku z uwagi na dowolność tej marży, to eliminacji podlega jedynie ta część postanowienia umowy, która upoważnia bank do dokonania korekty średniego kursu NBP i zasadne jest oparcie się na średnim kursie NBP.

Reasumując, umowa kredytu była ważna, ale postanowienia umowy dotyczące przeliczania kwoty w złotych polskich na kwotę wyrażoną we frankach szwajcarskich w ramach indeksacji nie wiązały kredytobiorców, przy czym dotyczy to wyłącznie postanowienia o korygowaniu średniego kursu NBP o marżę banku.

Powód uprawniony był do spłacania kredytu poprzez dokonywanie wpłat we frankach szwajcarskich, którą to możliwość ustawodawca wprowadził z dniem 26 sierpnia 2011r. (art. 69 ust. 3 prawa bankowego dodany przez ustawę z dnia 29 lipca 2011r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 165, poz. 984). Wpłaty dokonane przez powoda w tej walucie nie są zatem świadczeniem nienależnym.

Z uwagi na abuzywność postanowienia umowy kredytu korygującego średni kurs NBP o marżę banku powód uiścił większą część kredytu, niż wynika to z wyliczeń strony pozwanej, jednak, biorąc pod uwagę sumę wpłat, oczywiście jest, że nie spłacił jeszcze całego kredytu. Wpłaty powoda przekraczające poszczególne raty nie stanowią świadczenia nienależnego. Nie doszło także do przedawnienia roszczeń powoda wynikających z wpłat przewyższających kwoty podane w harmonogramie spłaty kredytu. Świadczenie z umowy kredytu jest świadczeniem jednorazowym, a nie okresowym (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 października 1998r., III CKN 578/98, uzasadnienie

wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2003r., II CK 113/02, uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 11 lipca 2012r., I ACa 671/12). Raty kredytu nie są odrębnymi świadczeniami, które mogłyby być dochodzone przez bank w czasie obowiązywania umowy kredytu. Wymagalność kredytu powiązana jest bowiem z terminem spełnienia całego świadczenia wskazanym w umowie i datuje się od tej daty. Wynika to z wyżej wskazanej definicji umowy kredytu. Raty kredytu nie mają charakteru samodzielnych, a upływ terminu ich płatności nie powoduje ich wymagalności. Opóźnienie w spłacie rat kredytu stanowi naruszenie przez kredytobiorcę warunków udzielonego kredytu (art. 75 ust. 1 cytowanego Prawa bankowego). Strony mogą jednak dokonywać modyfikacji zasad spłaty kredytu, zmieniać termin i wysokość poszczególnych rat, jak również przeprowadzić restrukturyzację zadłużenia. Dopóki zatem strony są związane umową kredytu i nie nastąpi jej wypowiedzenie, bank nie może skutecznie domagać się zapłaty poszczególnych rat kredytu. Natomiast właściwą sankcją za opóźnienie kredytobiorcy w zapłacie rat jest wypowiedzenie umowy kredytu przez bank. Z uwagi na taki charakter zobowiązania kredytowego rozliczenie wpłat dokonanych przez powoda, w tym ewentualnych nadpłat poszczególnych rat może nastąpić w każdym czasie wykonywania umowy kredytu i roszczenia kredytobiorcy z tego tytułu nie ulegają przedawnieniu w czasie obowiązywania umowy.

Z powyższych względów Sąd nie dokonywał rozliczenia umowy kredytu, a tym samym dowód z opinii biegłego był zbędny. Powód posiada nadpłatę w stosunku do dotychczasowego wyliczenia banku opartego o kurs CHF korygowany o marżę banku, jednak nadpłata ta nie pokryła całego zobowiązania kredytowego. Nie jest ona świadczeniem nienależnym i nie podlega zwrotowi dla powoda, a jedynie zaliczeniu na poczet kredytu (odpowiedniemu rozliczeniu między stronami) w oparciu o postanowienia umowy (§ 10 ust. 6 i 8 oraz § 16 umowy).

Na marginesie wskazać należy, że trafnie podnosi strona pozwana, że jeżeli umowa byłaby nieważna, to powodowi nie przysługiwałoby dochodzone roszczenie, gdyż nie jest kwestionowane, że kredyt został wypłacony, a w takim przypadku to strona pozwana miałaby roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego w takiej części, w jakiej kwota kredytu nie została jeszcze spłacona. Powód przyznawał bowiem, że suma dokonanych przez niego wpłat nie przekroczyła kwoty kredytu.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Na zasądzone koszty złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika w osobie radcy prawnego w kwocie 5.400 zł (§ 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, tekst jednol. Dz.U. z 2018r., poz. 265) oraz kwota 17 zł – opłata od przedłożenia pełnomocnictwa.